

Кенту сивен думе и осатаде
 — у мурџу"

Зуријан Еклан-ска: са у дугачку
 копово а копово збеног весели студио дук
 мисах масих ефеде.

Клоуны: Бусуе, Форе, Фос зyx 3
Св. Бабел — зyx 12. Хроника

срештина. Доде и батнења
 зла — у свари же затопење.
 Јер, што се у томе о мањеромисањем
 извистување, у своме јасан, а не још ни
 еликујењем.

Civitas seu — cornu, Kap serobe 5
nuy seu u obymoty Kap serobe brnn
Dnec nete.

Civitas seu — nuy ^{dam} Gorbz, an se rove
nuy c wam capfmanow.

us jefcamrku enenawta asbykav pemek
gaw Kacowrke Dmrgodcya. (!)

Не дини сеи у мистичи и ре
 и мисли
 мистичи! никар дефинициона преис-
 или само не знае
 става то ево; никар свету, никар по-
 нов.

ono mesto je pozlačeno.

Cumwuznany;
narravi ee cir-
cuitus exorais/may
318
323
oreus, na-
muyulu - The
Cecoray

Conf.

170 / gnawed /

288 / Tancennan /

^{Theraps}
Dopu se gontu yabe: se se
lobu no guppu pube, 4, 7
Dyde, se xolocha wazeu na-
waze & manaxepu

Cabruwa, (puppu) lobu na lapa
lobu na o guppu na
cedi. Agnawu

354 1/6 goro

358

notis.

Michaelson

над ruševinama Rimskoga carstva, nego i jedna bezgranična kosmopolit-
ska vlast u jednoj opšte svetskoj državi. I ova koncepcija oda je u Augu-
stinu obuhvat Istoka i Zapada; ceo svet u jednoj državi ideja je Istoka;
ceo svet pod vlašću ^{crkve} crkve, ideja je Zapada. Čitajući to ^{delo} delo, vrlo zanim-
a pisano delo jednog darovitog pisca, čitalac prosto prolazi ogromne pro-
store Avgustinova duha, i u tim prostorima vidi kako su sve vrednosti sveta
našle mesta u Avgustinovu duhu, i prolazeći kroz taj duh prošli nizove ezo-
teričnih oblika i egzistencija. Imaju ^{opšte} ~~razne~~ polemičkih, glava apologet-
skih, glava profanoga teksta svake vrste. A svaka glava i svaka postavka,
na nekom drugom mestu ima svoju suprotnost koja je oset značak i smatko
obračuna. Avgustin, oličje beskraja, ako se sme kazati afrički blaženog
i romantičnog genija, voleo je protivrečnosti, stvaraо ih, zvaо ih. Iz jedne
dialektike uлаze u drugu, iz jednoг problema прескаče u ~~drugi~~ protivni, i
svugde je moćan da obori ilu podupre. По њему, све на свету стоји, и може
стојати; и пошто се обори доказима, ~~он~~ има моћ да постоји мистичким или
демонским силама. Моћна је догма, моћна је мистика. Једни се може оборити
друго, али оно што остаје само собом омет изазивају друго. Студа, код Аугу-
стина, немири на познатим стварима, немири у смеровима закључака. Аугустин, ~~и~~
као неки створитељ, живео је у почетку хришћанских векова, у хаосу. Он није
могао имати неку прецизну ученост и стручност; његова филозофија и теоло-
гија изашла је из њега самог. Крилатим својим умом достизавао је све, све
видео, све носио, и зато ~~све друге и друге~~ ^{мисли и појаве} проблемима осклањао и своју
љубав према Богу и своју службу цркви. Његове противречности, о којима се
много говори, нису зато толико сумњавана ствар колико су огромне разда-
љине ствари.

Невероватне су биле замршенosti из којих се дигао први историски облик хришћанства, и први творци тог облика. Картагина, где је Аугустин био на студијама, сматрана је и у оно време за паклено узаврели град, за ~~ма~~ легао страстних препирки сваке врсте. Чувени немачки историк Римског царства Момен обележио је становништво Картагине као "ливено сваке духовности". Млади Аугустин дуреца је лично је на свет у којем је живео. У својим Исповестима, Confessiones, сам каже да је "препушкивао од ~~у~~ ^{у Картагини} блуди као узаврела вода". ~~У~~ ^у му је, такође још дечку, једна љубавница родила сина. Али, ~~када~~ живи у једној ~~у~~ ^у њему и духовни немир; занимају га верске распре; једно Цицероново дело буди у њему филозофске интересе. ~~Свако~~

он приступа источној секти манихејаца, и остаје у тој десет година. Разочарава се, напушта секту, ~~али~~ али не најбољи трагови манихејства и источне мистике остати у његовом срцу до смрти и провлачити се кроз све његово дело. Најзад долази под одлучујући утицај Платона и неоплатониста, чије текстове чита у латинском преводу. Ми лично нисмо осетили Платона у Аугустиновој филозофији, више у естетици. Не навршавши још тридесет година, 383-³не, Аугустин прелази из Африке у Рим, а одатле иде у Милано као наставник реторике, за коју је имао и ~~неке~~ стручне спреме и бескрајно много талента. У Милану му ~~пре~~ постаје пријатељ^{ам} и учитељ^{ам} бискуп Амброзије, већ поменути чувени Отац латинске цркве. Иако је ученик генијем премашао учитеља, ипак не бити велика Амброзијеве заслуге за ~~интелектуални~~ ^{интелектуални} напори Аугустинови удар^у у проблеме религиозне, ~~у~~ ^у њему ~~расте~~ ^{расте} спиритуална чежања, ~~за~~ ^{за} му се отвара^{чи} врати за силну драму хришћанства која је онда тресла свет и апсорбовала све силе. Замиреност те драме, напоменуто је већ, онда је огромна. Сам сукоб. Сукобаваало се: још живо јудео-хришћанство са својим ~~материјалистичким~~ учењем о материјалним одговорностима, наградама и казнама; египатско хришћанство са безброј мистичких секта; латинско хришћанство са ~~материјалистичким~~ ^{материјалистичким} ~~прагматичким~~ да закони цркве буду закони хришћанства; хришћанство надирућих Германа, кроз критичко, са смејом за сва сујерерја; најзад између свега тога, прво наслуђивање о правом смислу учења св. Павла, и с тим у вези први покушаји највише мистике; напора човекова за чисто унутрашње преображање.

Закликамац Аугустин, грозничаво жив и жаровит, свугде је, од свега је. Срце не престаје да га "голица", и он и даље "гори од жеље да се насити напона". Али, истовремено мисао његова се бави анализом греха и зла, што је значајно, ~~и~~ између другог, да се Аугустин спрема за крштење. Међутим иста та анализа греха враћа га и манихејству; манихејско дуалистичко учење о власти добра и власти зла годи му у његову све дубљем осећању грешне природе у човеку. Врло поново ^{Аугустин} преучава посланице апостола Павла, најлепши^и и најоригиналнији^и, ~~и~~ али и најзамренији мистичко учење отац је хришћанства и хришћанских задатака. А између тога, можда и у вези са ~~материјалистичким~~ ^{материјалистичким} Павловим рекава се ^{Аугустин} даје жени и плотно смири. Мајка његова, Моника, потања св. Моника, исправна жена и хришћанка по ^{цркви} ~~цркви~~ пориједици, сама га гони да се жени, већ и због детета рођеног ~~и~~ ^и вам брака. Па се онда ^и ~~и~~ клупче почиње мало разматрати. Бискуп

закона, дакле материјална моћ, и моћ љубави, дакле мистичка моћ, Проблем
Аугустинов гласио је: моћ приквѐи моћ Бога, што је у ствари истоветно
са оним Павловим. Утолико тежи још био је тај проблем на обе стране за-
то што су и Павле и Аугустин дубоко песимистички осећали немоћ човека пре-
природе и грешност њену. Аугустин је понекад ~~напоносно~~ дрхтао пред
ужасом греха, и ~~ер~~ ^{засорашти} ~~препостављао~~ ^{у свом срцу} ~~препостављао~~ ^{авансе} Богу: да ^{човека} не може тражити оно што је човеку ^{не} могуће. *Deum fi-*

shum et hominem impossibilia non potuisse percipere. Павле и Аугустин, "два вођа грешни-
ка" како их је назвао Корнелиус Јансениус, били су убеђени да закони, ако
све могу, не могу убити у грешнику човеку наклоност ка греху. Шта остаје
дакле? Само љубав у срцу човека и милост божја одгоре без које, веровао
је Аугустин, чарсто, ни љубав не вреди. Али законе је тешко одбацити. У до-
ба епистола Павла важили су закони јудејски, а у доба Аугустиновог закони
црквени, и с њима се живело и по њима владало! у Павлу је до краја било
остатака јудаизма, а Аугустин је зако^н своје цркве дигао до закона веч-
ног, *lex aeterna*.

[Наравно, упркос признатом вечном ^{цркве} закону, Аугустин је
~~долазио~~ ^{долазио} у сукоб са својом црквом за живота свога и после. Запа^д
Смисао је Аугустинова мисаоња реализмат и философија, идеализам, сасветност.
на црква не одобрава нека његова учења у целој целини, нека делимично.

Не ^{је} ~~је~~ Аугустин ~~је~~ ^{је} црквени закон признао вечним, на једном месту, на дру-
гом је писао: да је вечни закон једино онај божји план који жели да се
природни ред строго одржава. А затим је и ту латински рационалну концеп-
цију, ^{философску} ~~пома~~ ^{паганску} концепцију изневеравео. Мистик у Аугустину имао
је искуство: да велике моралне победе у човеку разбијају ^{природне} рав-
нотеже, постизавају ^{на} природно, ^{на} надрационално ако не ирационално. Ма-
нихејска источна аскеза, са неизлечивим ^{страхом} ~~страхом~~ од греха, остала је у ср-
цу потоњег бискупа, оца и доктора латинске цркве. Један Аугустин у Ау-
густину наградио је ^{себи} ~~себи~~ ^{дуку} ~~дуку~~ и пристаниште, навао арховни ауторитет
у западној цркви, у католичанстау. Чувена је изрека Аугустинова! И у Библи-
је верујем зато што ми то заповеда латинска црква, *ergo verum Evangelio*
non credimus, nisi in catholica (ecclesiae) conveniant auctoritates. А други
Аугустин у Аугустину, песимист-философ пред проблемом зла, кидао је ~~дуку~~
дуку и мир оног усидреног и аутентичног сина и свештеника католичке
~~цркве~~ цркве. Песимист-философ кршио је нормалног теолога. Знао је
Аугустин: упркос истини еванђелских, упркос милости божје — у коју је

Немачки мистик, ^{чужени} Мајстер Екарт у XIV веку, непрекидно је у ходи с Аугустином, и можда Аугустину највише дугује за особиту вештину у метафизичким ^{објект} анализима. У Аугустинову делу Медитације има ванредно писаних одељака о атрибутима св. Духа, и ^умоћима св. Духа да као ватра прожимају преображава тела и душе. Мајстер Екарт много потсећа на Аугустинов стил кад говори о сједињавању човека са Христом, каже: "А кад ватра започне своје дејство... она жуди да драо промени у његову бићу, одузме му суровост, хладноћу, тежину, *annd macht das Holz dem Feuer gleich*. И мира нема у једначењу / *Ausgleichung* / док се ватра не роди у драету. *Sobald aber dann alle Ungleichheit... abgetan ist, wird das Feuer still und das Holz verbrannt*. То је чувени аугустиновски стил којим се храни неколиком имативностима што продиру у све области природног и натприродног, што узалечавају, лутају, ^{тресе,} ~~противрече~~ противрече, али баш тако обарају и прелазе све границе сазнавања и искуства. Аугустин нам каже: *Si fallere, oim*. Дале, нико ~~нико~~ други до протестантски реформатор Лутер узвикује у одушевљењу: *Augustinus totus est melius!* Годио је Лутеру што је Аугустин критичан и свој, што око догми и разних тачака црквеног учења нагомилала многобога, те оне тарде, у оно време још врло материјалистичке примесе у црквеној вери добијају тако пространију и светлију атмосферу ~~познате~~ религиозног идеализма. Монтењ у својим Есејима врло често наводи Аугустина, и позива се на њега као на ауторитет у којим се има не само разлог, него и дужност веровати. *Est-il besoin en votre siècle... que j'en dise beaucoup (uz Augustin) pour juger) assez comparable, soit en votre... soit en savoir? Qui ut rationem nullam afferent, ipso auctoritate me frangere*. Киркегор, данас тако цењени филозоф дански прве половине XIX века, сав је понесен Аугустиновом етичком романтизмом. Носен, ипиући свога Врамда, који је одличје Киркегора, студирао је Аугустина са много користи. ^{У сва} ~~У сва~~ своје драме етички социјалних теза и етички легалиних утопија.

Киркегор има у свом делу ~~теорију~~ теорију о очајању у човеку као потстрек у хришћанско усавршање. И та романтична идеја привојно је поникла у оном савезу из жарке Африке. Аугустин је, на супрот учењу своје цркве, са очајањем осећао терет грехности човекове. Очајнички се хватао искључиво за помоћ милости божје. У делу своме о милости божјој, De natura et gratia..., он наду и веру своју полаже на основицу очајања, због кроз грешне и пасивне природе човечје. "Нико нема у себи ~~силу~~

слобodu да чини добро, без божје помоћи". Простије речено, Бог треба да даде човеку оно што од њега очекује. Има заиста познат Аугустинов "предлог" Богу: *Da quod iubes, et grabe quod vis*, дај оно што захтеваш, и онда захтевај што хоћеш. Сличнога је смисла и она позната Аугустинова: да Бог има да оправда вољу грешника, кад му није дао доста саести да буде јачи од греха: *Tecit innoxientem, iustificat volentem*. ~~—~~ У тој тачци, тачни ^{за Бог зна} очајања и тачци заштите према Богу немоћна човек, у тој тачци се укретају противречности Аугустинове. Аугустин је заступао веровање да Бог спасава онога кога хоће да спасе, *gratia gratis data*, да се даре човек делима својим не може саести, јер их не може сам собом делати тако да буду спасава достојна. То је, другим речма, учење о предодређењу, о крутој предестинацији. На другим местима својих текстова међутим Аугустин је платонист и хуманист; он је рационална латинска глава која види да је савести и разуму човекови немогућно примити онакво учење о милости божјој, и да мора важити и теорија о узвишеној слободи воље човекче. Иначе, како да човек уопште зна шта треба да ради! Споменућемо још једну крупну противречност у учењу Аугустинову. Као дубок психолог и социолог, он је веровао у добро дејство власти и колективних друштвених снага. На тој основи је пуних деветнаест година радио своје велико дело о материјалном и духовном устројству божје државе на земљи. ^с Друге стране, песимист-философ у Аугустину не престаје подмлачити бесвесни морал у индивидуама утопљеним у друштво. То је једна начелна противречност. У делу Божја држава био је Аугустин оптимист и писао "о добром свету створеном од доброг Бога". А у делу О реду, De ordine, посвећеном испитивању значаја ала у поретку света, исказао је крајње песимистичку тезу: "Једно је свима људма заједничко, јадило". И тако даље. Затим је писао Аугустин о чудима као хришћанин, на основи Еванђеља: "Не бих хтео бити хришћанин без чуда". Други пут је писао о чудима рационално: "Чудо не бива никада против природе". Али, како смо већ напоменули, у делима генијалних дијалектичара, који прелазе из хаоса у ред, из реда натраг у хаос, противречности не сметају ~~једном~~ јединственом погледу на свет, или погледу на религиозну идеологију. Спиритуалне и интелектуалне моћи генијалних људи могу од свега начинити принципи и пут усаарњава; суштинским мислима њиховим не смета што детаљи нису увек хомогени, и што се понекад и саме суштине сударају.

[Како је изгледао Аугустин Аурелије и како су

позији уметници претстављали човека и свеца? Савременици Аугустинови забележили су да је био нежног склопа и нижег раста. ^{Аугустин} ~~Давид~~ приближно такав као Паскал и Кант, као толики великани ума за које је материја била индиферентна. Аугустин је дакле грешио не према количини, него према квалитету плотошћу у том и јесте проблем греха! Сам о себи је Аугустин забележио да је имао болесна плућа, "једва дисао", у писмима се често жалио на телесна страдања сваке врсте. Сликари потоњих векова, Ботичели, Пинтуркичо, Гоголи, Мурило, и други, сликали су га, наравно, из маште, и видели га понајчешће у привеном стилу, маслианог, докторски хладног, бискупски парадног. Сликар ~~својим~~ ^{Франциско} Фра Дипи, сам пламена срца, сетио се жарког срца Аугустина, и ^{написао Аугустина у својој келери како је} ~~написао Аугустина~~ из Аугустинових груди бију светли, врели зраци. Једну од најсимпатичнијих слика, у цркви Св. Духа у Фиренци, наредио је Улио Сансоино. Широк морски предео, Христос дете, Аугустин хитало обали у простој раси и глоголав, витка еластична фигура на ветру. Од модерних сликара, Шефер у Минхену тражио је младог Аугустина Дурелија Африканца, и дао је израза нечем афричко-римско-хришћанском у кратко опшаној округлој лубави, у мршавом, опаљеном, од танких костица склопљеном лицу, у очима које кажу, како ^{иначе} мајстер Енарт, да ватра мења битност онога који на њој сагорева. Суве али снажне голе мишице Аугустинове, пружене испод римске тоге, говоре о плоти која је водила и губила многе спорове и битке.... Прве хришћанске свеце и мистике можда не би уопште требало сликати као свеце, аладике и докторе. То су били борци и мисионари. Светац во је заправо појава и облик Средњег века, кад су црква и зера стојале већ моћно озидање, кад су мистики могли мирније тонати у контемплацију и екстазу заштићени зидовима и ауторитетом манастира, руковођени одређеним регулама, инспирисани већ избореним славним традицијама разних монашких редова или мистичких братстава. Аугустин пак, као и толики други оци, свеци и мистики раних векова, постајали су хришћанима корак по корак, кривањали се у четрдесетимгодинама, кад су и мислили да могу лично одговорити за то што су се у остојили примања свете тајне. У Средњем веку, монаси и свеци могли су свесно неговати мистичко "незнање". У раним вековима требало је прво ~~знати~~ ^{знати}, а лично доживети сврху посвете и религиозних борби, и тек наслутити шта ће значити оно ^{незнање} ~~незнање~~ које је пуније и сигурније но сва знања науке и искуства. Шпански мистик ^{Бласио} ~~XV~~ ^{XVI} века Сан Хуан де ла Круз, на пример, могао је ^{Бет} ~~дакле~~ ^{савлада и савлада} ~~савлада~~ синтезу религиозне

Не знајући куда, ушао сам у тишину,
И ту сам остао пун незнања
Изнад сваког знања,

Јер су ту синтезу, раније кроз векове, спремили читаве симболичке теке радозности и пуно небо мученика и светаца. А Аугустин у IV и V веку пролазио је кроз аргументе питања и проблема, ^{и тако је и Фоме и Јана да је реалност} кроз сама путања и муке. Личним напорима и мислима је створио једну од првих филозофских вредности; сам и лично дошао до прве мале феноменологије човекова духа. Наравно, ~~то~~ ^{то} доказивао га гениј, али у оно време није могао значити никакве чисте и јасне резултате. Резултати се ценили тек вековима касније, а сарку и мир од Аугустинских напора пожели су људи далеким генерацијама. Аугустин, човек последњих деценија IV и првих деценија V века, сведок толиких материјалних потреба и распадања / и умро је за време опсаде Хипона од стране Вандала /, тај Аугустин ^{спречио} ~~није~~ кроз дела своја ~~проникну~~ такву идеалност и апстрактност, да потсећа, у области испитивања активног духа у човеку, на основне линије модерне Хегелове феноменологије. Бар ^{је} ~~је~~ то искуство писца ових редова, кога је у духу Аугустинином највише занимала дијалектика о познину и толи духа човекова. Уосталом, неко је Хегела назвао протестантским Томом Аквинским, а Тома Аквински, чули смо, најбољи је тумач Аугустинов. Хегелова феноменологија јесте, у главном, историја развоја духа човечјег, који се кроз низ заблуда двије најзад до тога да зна сама себе, да зна шта је он у васелени. Дух човеков пробија се од обичног искуства и опште свести до оног што Хегел зове апсолутно знање. Од степена субјективног, преко објективног, до апсолутног. С тим да област субјективног затвара у себи антрополошке и психолошке појаве; област објективног појмове правде и морала; а апсолутно у духу чине елементи религије, филозофије, уметности. Наравно да на Аугустинином страни није све у духу тако дато; није све у пламу и изради тако јасно и потпуно. Свећу о греху сагрти Аугустин није могао хијерархију дизања духа човекова ~~замислити~~ ^{замислити} ни израдити тако одлучно. Није смисао. Али му је план ^{био} ~~био~~ сличан Хегелову. Има сличности између та два тако размакнута мислиона, и на другим тачкама њихових истраживања. Аугустинова замисао о филозофској историји, у Божјој држави, ^{слично Хегелу,} ~~слично Хегелу,~~ има од хегеловског тврдио је Аугустин да је и у најнеразвијенијим историјским облицима било духовних помената. Јер је и најмање религије довољно да присуство Бога буде осигурано. На тачки највишег домета духа,

наравно, Аугустин не може уз Хегела, који ~~није~~ ¹⁷ истоветује религију и филозофију: "а филозофија је у ствари рационална теологија". Религиозно понишање у Бога, за Хегела, то је ^{акт збожвања} однос духа према апсолутном духу. А за Аугустина, то је једнострани акт божански, при којем милост и љубав натприродна дижу к себи сирувену и пасивну природу човечју. Занимљиво је, даме видети оба филозофа кад дође до тога да се религија идентификује са хришћанством, а код Аугустина ^и са црквом, ~~како~~ ^{како} је дело божје". Хегел ~~чини~~ учини идентификовање, наравно, без цркве; али и онда још са доста муке око свога духа, који је *das begriffende Wissen* и кад дође до разлагања о искупљању света. Аугустин, који би према неким својим текстовима морао ^{такође} имати тешкоћа, нема ~~их~~ их. Он налази пут, који ће многа векова касније узети модерни филозофи; он преплеће кићанско и хришћанско, сазнање и веру, разум и догму. А кад религију идентификује са хришћанством, онда хришћанство идентификује са учењем западне цркве. Аугустин је први облик ^{одређен} потоњег католичког бискупа: хришћанство, то је Христос, Еванђеље и апостол Павле како их латинска црква тумачи.

Збога је најзанимљивије видети сретане Аугустина и Хегела на тачки моралног песимизма; ситни и горди дух Хегелов, и у сазнању неизлечиве грешности горки и очајни дух Аугустинов. Хегел, у низу свакојакних свести, свету и од света окренутих свести има и свој *unmöglichliches Bewusstsein*. То свест тако високо ставља изнад себе мету савршенства, да ту мету никада не достиже. Још много сигурније је не достиже никада Аугустин! У делу О милости записао је ову напредну синтезу: "Од земаљског до Створитеља, само је један корак; а од Створитеља до земаљских ствари је дубок пад". У том је контрасту ^{дубина} једна од најлепших метафоричких анализа Аугустинових; лакоћа дизања човека с помоћу милости божје; и безнадни ужас отпадања човека од Бога кроз грех, грех уопште, па и први грех, у који је Аугустин веровао чврсто и горко.

Збога се још вратити на Моника, мајку Аугустинову. Њен улик ^у на младог њеног сина био је силан, а споразум тих двеју светачких душа постао је савршено духован. У цркви св. Аугустина у Риму, слике уметника дале су равне симболе спојености та два живота; савним особит ^и спојености, јер је Моника, по речма Аугустина самог, двапут родила свога сина, у живот телесни, па у живот духовни. Моника ~~са њим~~ и лежи у тој цркви. Аугустина мртва били су пречели из Африке, ~~у њој~~ ^{у њој}

из градића Хипоне, у Италију, где је дуго лежао у Павији. Па се вратио у Африку кад му је подигнут споменик близу родног места Тагасте. Отац Аугустина је тек у позне своје године постао хришћанин, али се био оженио девојком из хришћанске породице. Моника је носила у себи нешто што њен даровити и учени син дуго неће имати: јекну мирну унутрашњу самосталност, јекну савршену религиозну убеђеност. Процес унутрашњег преобраћаја вршио се у њој правилно и лако; њој је била дата мисао божја, како би казаво Аугустин. А он, Аугустин, водио је дугу и тешку борбу и са сазнањима и са веровањима. "Чинило ми се, Господе неба и земље, и сувише грубо да мислим да имах облик плоти човечје, и да си ограничен, као ми, контурама телесних удова. Па ипак, кад сам хтео мислити на Бога, нисам могао замислити ништа без телесног простирања, јер сам веровао да не може егзистирати што је без простирања плотног". Много касније, у Божјој држави, бележи Аугустин слично скептичком мисао: "Јер заклет, јуди, кад сматрају да мисле на Бога, о коме не могу да створе идеју, на мисле на њега него на себе". И дао се дакле Аугустин, како је већ напоменуто било, између материалистичког јудео-хришћанства и идеалистичког Павлова хришћанства, и једне своје религије можда још идеалијше. Дуго су код Аугустина хаотичке мисли гушиле идеализам, метафизичку, чисту хришћанску мистику. Да не би Бога замислио ограниченим обликом тела човечјег, почео је да га замисља бескрајног, али, стално и у манихејским претставама, замисљао га је ипак некакo завршеним бар онде где зло стоји у супротности према њему. Слично томе, Христ је прво замисљао као један зрак светле масе божанске. Али као таквог није га могао замислити рођена од жене, а да природа љезова не буде дотакнута плотно. И онда, да ~~замислити~~ га не би морао замисљати дотакнутог плотно, није једно време хтео веровати у оваплоћење Христа. А ~~замислити~~ пребацио на другачији план: приписује црквено учење о девићанству матере Христове. Као увек, Аугустин идеално пројектује и то црквено учење: оне мајке које испуњају вољу божју, девојке су. Девојка је она жена чија мајке је највећа слава материнство. *Virgo, tua gloria partus. Ecce tui* ~~павла~~ растрзани и кидани Аугустин, сигурно под утицајем Монике, њених речи и суза, а нарочито њене духовне личности, тај Аугустин олједарећ записује потребу "смиривости једног сабраног живота". Он дисциплинира сва размишљања, и улази се у учењу да се смири у Богу. Како је замислио ~~замислио~~ опредељује се и јача мистички. ~~Замислио~~ Приближује стању кад једна чежња постаје скоро

супстанца онога чему се тежи, ~~да једна чезња има вредност свима емоцијама и знањима.~~

~~да једна чезња има вредност свима емоцијама и знањима.~~

У Исповестима, Августин много говори о мајци. Међу најлепше странице тог дела долази текст у којем Августин помиње часове проведене с мајком непосредно пред смрт Моникину. После крштења Августинова у Милану, них двоје се спремају на пут повратак у Африку. У Остији, ~~у~~ градићу близу Рима, требали су се навести ~~на~~ на море, али Моника је било суђено да остане, и умре. Августин ће отпутовати сам, а Моника ће, на њену жељу, сахранити у Остији. "Сахраните тело ма где, о њему не брините". Последе часове с мајком овако је описао Августин: "Онога дана кад је имала да промени светом, десило се нешто што ја сматрам као дејство тајних путева твога провиђења. / Августин је у дијалогу с Богом. / "Наши смо се сви на прзору који је гледао ^{пре} ~~у~~ куће у којој смо становали у Остији. Далеко од светине...разговарали смо с необичном благом...истраживали у чему може бити вечни живот светаца... Уздижући се постепено, у чежњи ватрене љубави за највишим добром, прешли смо све степене телесних ствари, ~~да~~ бисмо стигли до чега. ...Па онда, медитација, разговор, дивљење твојим делима, Господе, понесоме нас још више...уђосмо у своје чисто духовно биће, и преназиђосмо га, да да бисмо се даље ~~по~~ ^и ~~и~~...Зинули смо се на животу блаженом, и десило се да смо га се за тренутак такли једним трепетом наших срцаца. Уздахнувши, остависмо тамо радости духа, и почесмо опет говорити језиком артикулисаним, у којем речи имају почетак и крај, чиме се тако дубоко разликују од твога Слова, које алазда остаје оно само, не старећи а обнављајући све ствари." Затим даље се наставља оно просто и разумно казивање ствари које је врло тешко казати и разумети, сем да их човек доживи. Разговор између Августина и мајке завршиће се мисловима о души која може саму себе оставити, може заповедити да све ћути, сви снови, све речи, ^{својко име и знак...} ~~и~~ ^и ~~и~~ да говори само Он." Осећа се у том тексту, уосталом као најчешће, огромни узлет и надлет идеализма Августина. Религиозни додир с божанским дигао је ту Августина не само над цркву, него над анђеле и Званђење, до чисто духовног, до апсолутног.

Августин је религиозни ~~и~~ гениј целог света, како је постао светац католичке цркве. Умом и даром својим растао је он тако да је постепено обухватио све што чини религиозност, мистику и светост уопште. Али како је пореклом и животом био везан за западну

приву^у за латинске традиције, от^очуше га потоци векова, религиозни филозо^ф
 фи, наука и црква, од свега источнога, и прикључише дефинитивно католичан-
 ству. Речено је већ, он је један од четири велика ^{бца} западне цркве. Ипак,
 остаде у ^Аугустину и делу његову много од^острог, тужног и неутешног ис-
 точног хришћанства. Син и бискуп велике, моћне и самосуверене цркве ^(Аугустин)
 је до краја живота и до последње мисли ^{рецимо} застрашен и мали пред ужасом и
 загонетком ^{греха} греха. Једна од суверених речи Аугустинових одаје дух не запад-
 ног него источног религиозног мислиштва. Као проклетство, од којег ви-
 димо и данас ^у нама спасења, пада тешка реч Аугустинова: "Мој држава држи се
 се ^у ~~нашој~~ греха".

Илија Савић